

köpenyét, hogy végigfieküdjön rajta. De hirtelen megakadt a szeme a kanárin, amely ott gubbasztott két prics között egy kalitkában. A madár akkor már hetek óta néma volt, a sötétség, a léghuzat, a nyirkos hideg megártottak neki. Tollait hullatta, tépetten, borzasan, kicsire hűződszkodva ült a kalitka szegletében. Nikolaj hozzá lépett s kemény szája-széle füttyre csücsörödött. Érdeklődve, dallamosan füttyült. S mert nem jött válasz a hangokra s a madár gombostűszeme álmosan hunyurgott, aggódva, szinte tagolva füttyült... Aztán szájharmonikát vett elő a zsebéből s madárfüttyöt utánzó trillázó futamokat csalt ki belőle. Fáradhatatlanul újra és újra. Mint egy anya, aki tízszer, százszor elismétel egy-egy szót, amíg a gyerek utána mondja. Kinn zúgtak a repülők, bomba robbant. Ő felváltva füttyült és harmonikázott, roppant figyelmesen, egyre jobban előre hajolva, mintha a madárka szívverését lesné. S végre a kanári piciny csőrén valami füttyhöz hasonló gyenge nesz motoszkált.

Az elkínzott torokból, melyet oly soká gyötört az erőszak léghuzatja, kiröppentek a szabadság kezdő füttyjei...

SZOMSZÉDAINK

ALBÁNIA

Irta: Sulhóf József

A sötét albán hegyek közé is eljutott már a demokrácia fénye. A kis ország, amely nemrégben még törzsekre bomlott népek hazája volt, ma minden vonalon követi Jugoszlávia példáját és mindjobban elhalványul annak a sötét korszaknak minden emléke és nyoma, amelyben az albán népet a törzsi harcok kezdetleges életkörülményei közé, az elnyomatás és lázadás örök nyugtalanságába kényszerítették. Az az új korszak, amely a népfelszabadító mozgalommal kezdődött a Balkánon, Albániát is magával ragadta és kiszakította a belső és külső harcok reáerőszakolt állapotából, hogy elindítsa a gyors haladás, gazdasági megerősödés, politikai kibontakozás, társadalmi átrendeződés és kulturális felindülés útján.

Önkéntelenül felmerül a kérdés, vajon lehetséges-e, hogy egy nép, amelyet az örök harcok, az idegen érdekek és idegen érdekellettek erősen az európai színvonal alatt tartottak és amelyet a fasiszta önkényuralom még mélyebbre nyomott, egyetlen nagy lépéssel kiemelkedjék ebből a mélységből és nemcsak hogy elinduljon a haladás útján, hanem azonnal egy magasabbrendű államrendre, a népuralom őszintén demokratikus rendszerére térjen át? Albánia példája — minden kétkedéssel szemben — azt bizonyítja, hogy ez lehetséges.

Ennek a népnek a múltjában nem először történik meg, hogy önerejéből felszabadítja magát, hiszen történelme az élethalárc, az állandó lázadó állapot eseményeinek sorozatából alakult ki. Nem történt tehát csoda, hanem egy nép természetes életösztone bizonyult erősebbnek, mint az az erőszak, amely egész Európát és az egész világot igába akarta hajtani.

Bármely Balkánország múltjának kérdéseit taglaljuk, mindenütt előbukkan a régi megállapítás: a Balkán Európa puskaporoshordója — volt. Albánia esetében ez különösen áll. Természetesen ezért nem az albán nép felelős, minthaogyan egyetlen balkáni népnek sem volt köze a közelmúlt állapotaihoz. Min-

denkor idegen hódító erők és tőkés érdekek igyekeztek saját céljaikra felhasználni a török hódoltság folytán gazdasági, politikai és kulturális téren visszamaradt népeket. Albánia erre különösen alkalmassá vált, hiszen két évtized előtt még hegyvidékének sem volt pontos térképe, míg harcos törzsek leszármazottai, akikre a szomszédos görög kultúra alig volt hatással. A török hódoltság csak névleges volt, mert a hegyekbe húzódo törzsekhez hiába külték az adószedőket. Az albán nép csak névleg szolgált a törököket, csupán egyes törzsek csatlakoztak hozzájuk: az arnótok, vagy arnauták. Amikor az új-törökök 1909-ben megbolygatták az albánok önrendelkezési jogát, az albánok a török ellenforradalomhoz csatlakoztak és ez a kis nép ekkor élte át egyik legsúlyosabb tragédiáját. A török seregek benyomultak a hegyek közé és borzalmas kegyetlenséggel irtották az ellenszegülőket. Ennek ellenére 1911-ben újból fellázadtak és ekkor már csak néhány vezért értek el a török megtorló csapatok, mert időközben megváltozott a helyzet. Albániával szemben más országok érdekei érvényesültek.

Olaszország már 1900 óta igyekezett Albániát hatalmi körébe venni. Ausztria ezt veszedelmesnek tartotta az Adria kiáratása szempontjából, a hármasszövetség harmadik tagja, Németország pedig ebben a kérdésben az Osztrák-Magyar monarchiát támogatta, amely így arra kényszerült, hogy ereje egy részét lekötse a Balkánnak ezen a részén és ezzel szabadabb tereket nyisson a németeknek más területeken. Az osztrák és az olasz hírverés titokban, de annál buzgóbban dolgozott Albániában. A Balkánháború előestéjén Szerbia jelentkezett érdeklődéssel és nehogy Szerbia — amely akkor francia tőkeérdekeltségek befolyása alatt állott — túlságosan megerősödjék, a Monarchia Albániát vette védelmébe. Így jutott Albánia 1913-ban első ízben függetlenséghez: természetesen csak névlegesen Vilmos wiedj herceg volt a fejedelm, de mindössze egy évig képviselhette a német érdekeket. Olaszország befolyása érvényesült és az olaszok bérence gyakorolta a hatalmat, az olaszok pedig bevonultak Valónába, Szerbia összeomlása és a szerb visszavonulás nyomán az a veszély fenyegetett, hogy Albánia szerb uralom alá kerül, mire az olaszok ismét függetlennek nyilvánították Albániát, 1920-ban az albánok kiűzték az olaszokat és ezzel bebizonyították életrevalóságukat. Ez volt Albánia első felszabadulása, azonban nem tudták kellően kihasználni, mert az idegen érdekek továbbra is felhasználták ezt a népet, amely akkor még nem bírt megszabadulni az idegen uraktól.

A háború után Jugoszlávia; a nagyszerb hegemonia és imperializmus országa és Olaszország állottak egymással szemben Albániában. Egyik oldalon a legvadabb szovinizmussal üldözték és elnyomták a Jugoszlávia déli vidékein élő arnautákat, skipetárokat és egyéb neveken nevezett albánokat, akik azért kaptak emyiféle nevet Jugoszláv területen, hogy kisebbségi jogukat megtagadhasák. Másik oldalon a nagyszerb imperialista ügynökök dolgoztak Albániában, készenlétben tartva Ahmed Zogut, aki Noviszádon várta, hogy igénybevegyék. Amikor végre ez is bekövetkezett és a beográdi ügynökök segítségével! Ahmed Zogut királynak kiáltották ki, az új királynak elsősorban pénzre lett volna szüksége, hogy uralmát megerősítse. A kapzsj csarszija-imperializmus ezt már túlzottnak találta és szokott bizalmatlanságával nem mert pénzt adni egy idegen kezébe. Zogu viszont nem akart lemondani a trónról és eladta magát az olaszoknak, akik rendelkezésére bocsátották a kért összeget, lekötve maguknak ennek ellenében az albán bányákat és petroleumforrásokat. Albánia olasz gyarmattá vált. Az már csak részletkérdés, volt, hogy a fasiszta olasz rendszer elzavarta saját ügynökét, Zogut és több mint kétszáz ezer főnyi megszállóssággal betelepedett Albániába, hogy a színelges gyarmati állapotot ténylegessé tegye.

A következő évek a súlyos megpróbáltatások esztendői voltak az albán nép számára. A mohamedán vezetőket Olaszországba vitték, névlegesen azért,

hogy öt képviseliek az albán érdekeket, ténylegesen pedig azért, hogy ártalmatlanná tegyék őket és a népet megfoszják vezetőitől. A katolikus egyház viszont — minthogy csaknem valamennyi főpap olasz volt — mindegyik befolyását arra használta fel, hogy az albán nép soraiban minél mélyebb szakadást támasszon és ezzel minél jobban kiszolgáltatassa az albán népet a fasiszmusnak. Az albán nép szabadságszeretetéét azonban ezek a csapások sem tudták megsemmisíteni. Az idegen bitorlóval szemben érzett gyűlölet fokát legjobban érzékeltette az a tartózkodás, amelyet az albán tömegek az olasz-görög háború idején tanúsítottak. Az albánok és görögök között idegen érdekek miatt mesterségesen szított gyűlölködés volt. Amikor azonban az olaszok ezt fel akarták használni a Görögország ellen vezetett hadjáratban, az albánok megtagadták az engedelmességet és kifejezésre juttatták, hogy jobban gyűlölik a fasiszta bitorlókat, mint a görögöket.

Ilyen körülmények között kezdődött meg Albániában a népfelszabadító mozgalom, amely a Jugoszláv népmozgalmi segítségével indult el és erősödött meg. Növekedés után az olasz legyőzhetetelétől fellobbant a mozgalom és amikor az olaszok, legalább Albániában, biztosítani kívánták hatalmukat, sőt itt kerestek mentőváltót a fasiszma számára, Albánia népe megmozdult és minden erejét latbatavetve kivívta szabadságát. A népfelszabadító mozgalom élére Enver Hodzsa állott, aki hathatós támogatást kapott nemcsak a nép legszélesebb rétegeiben, hanem — csodálatosképpen — Albánia kisszámú népi intelligenciája körében is. A mozgalom egyik érdekessége volt, hogy az addigi elszántan gyűlölködő mohamedán és katolikus alsóbb papság is nagy csoportokban csatlakozott Enver Hodzsához és válllatve küzdött az idegen betolakodók ellen. A mozgalom teljes sikerrel járt. Albánia, történelme során először, valóban szabad országgá vált.

Ekkor következett el az államépítés nehéz feladata. Mindenesetre megkönnyítette a munkát az a körülmény, hogy a harcban az albán dolgozók széles rétegei egybeforrtak és mivel megszűnt minden idegen érdek és befolyás, a tömegek között régebben mesterségesen támasztott szakadék is eltűnt. Albánia népét azonban ki kellett emelni abból a visszamaradottságból, amelybe idegen érdekek kényszerítették. Meg kellett kezdeni a gazdasági önállóság kiépítését és párhuzamosan ezzel a nép politikai és kulturális nevelését. Hogy fogalmat alkothassunk ennek a feladatnak a nehézségeiről, ismernünk kell az albán nép életmódját, amelyet gazdasági nyomora, politikai elnyomottsága, mesterségesen bomlasztott társadalmi rendje és az imperialista eszközök között, gyarmati népekkel szemben szokásos, kulturális féltékenység teremtett. Az északalbániai hegyvidékeken törzrendszerben éltek. Egyes törzsek gyakran korlatavesszal felvonultak a hegyekre, ahol birka, kecske és lótenyésztésből éltek. A közeleli falvakba és városokba csak sóért jártak be, esetleg jeget és faszénét hordtak. A birtokmegosztás öbönyire a régi bég-rendszer szerint alakult, ami a jobbágyrendszer egyik változata. A féltékenység és a földműves és állattenyésztő nép nyomorát csak fokozta, hogy még a katolikus lakosság nagy része is az apajogi rendszer mohamedán változatában élte. A fasiszta lakosság nagy része is a féltékenység mellett a földön, pusztán a kezében és végzett, hogy a féltékenység alatt borzalmasan izzadó szerencsétlen teremtést senki meg ne közelítse és senki arcát meg ne láthassa. Egyetlen igazi békének az aranyat ismerték el, a vertaranyból birtokolt aranyak száma hála az égnek mindenkinél sem csak gazdasági érdeket, hanem politikai és társadalmi helyzetét is. A fejletlen kereskedelem és elmaradt nagyipar mellett erősen fejlett házipar révén látták el az albán tömegek ruházati szükségletét. Az ipar az utóbbi években olasz tőkével némileg fejlődött, főként a bányászati és petroleum-telepek működtek, azonban ez is csak arra szolgált, hogy a dolgozók tömegeit a végsőkig kiszákmányolják és az albán munkaerő olcsóbb volt a régi délszerbiai naposmosnál. Az állam-

gépezet, közigazgatás és törvénykezés kettős volt, ahogyan az gyarmatokon lenni szokásos. Külön intézkedtek az albán hatóságok és külön intézkedéseket foganatosítottak az olaszok.

A népfelszabadító mozgalom nyomán Enver Hodzsa kormánya nyomban a legerélyesebb intézkedéseket hajtotta végre a demokratizálás érdekében. Földet osztott, megszüntette a régi birtokviszonyokat és megteremtette a népuralom szervezetét: a helyi és körzeti népbizottságokat. Kiméltlenül leszámolt a fasiszmus maradványaival, lehozta a hegyekről a törzscsoportokat, felbontotta törzsi rendszerüket és felszabadította elnyomatásukból az apajog terrorja alatt álló törzsi tagokat. Megkezdte a népnevelést, átszervezte az iskolákat, új középiskolákat állított fel, és az írástudatlanok nagy tömegeit, ahol lehetett szépszóval, ahol kellett, hatalmi tekintéllyel arra készítette, hogy eljárjanak a tanfolyamokra, amelyekből ma több ezer működik Albániában. Megteremtette a női egyenjogúságot, kiszabadítva ezzel a nőket az addigi elnyomatásból, amely odáig ment, hogy a férjezett asszony kiskorú volt és minden cselekedetében férje engedélyétől függött. A törvénykezés helyére népbíróság került és ezzel a törzsi villongások és a vérbosszú megszűnt. Új szociális rendet teremtett, biztosította a munkásság jogait, védelemben részesítette a munkát és függő helyzetbe juttatta a munkaadót, aki többé nem zsákmányolhatja ki munkását. Az anyák és gyermekek gondozását megszervezte, ami teljesen ismeretlen volt Albániában, a kezdetleges, olasz gyarmati rendszerű munkásbiztosítást széles szociális alapokra helyezte. Munkaalkalmról gondoskodott minden dolgozni akaró számára és a munkaakaratot növelte azzal, hogy a munka jövedelmezőségét biztosította.

Mindezzel egyidejűleg megkezdődött az államélet korszerű átszervezése. December 2-ikán megtartották a választásokat, amelyeken megmozdultak a legszélesebb néprétegek. Albánia lakosságának közel 90 százaléka leszavazott és a szavazatok 88 százalékban a pártok egységéből alakult Egység-frontra estek. Az átszervezett hadsereg, a törzsi fegyelemből szabadult nők és ifjúság, a szinte jobbágyi elnyomatásból felszabaduló parasztság, a kizsákmányolástól megmenekülő munkásság Enver Hodzsa és kormánya mögé sorakozott és megadta a felhatalmazást arra, hogy az újonnan összeülő nemzetgyűlés 1946 január 12-ikén kikiáltassa az Albán Népköztársaságot, az Albán Népköztársaságban megvalósult a népuralom és az őszinte demokráciát többé semmiféle külső erőszak le nem rombolhatja.

Január végén végül Albánia megkezdte az új alkotmány elkészítését. Albánia pontosan követi Jugoszlávia példáját és alkotmánytervezete pontosan ugyanazokon az alapelveken nyugszik, mint Jugoszlávia új alkotmánya. Megvalósítja a népuralmat, biztosítja ennek anyagi előfeltételeit, gazdasági téren állami, szövetkezeti és magánvállalatokat ismer el, de az állami résznek és a tervgazdálkodásnak elsőrendű fontosságot biztosít. Az alkotmánnyal kapcsolatban megrendezik a népvitát, amelyben máris nagy tömegek vesznek részt.

Albánia belsőleg teljesen átalakult. Ez az átalakulás nemzetközi helyzetében is kifejezésre jutott. Jugoszlávia testvéri barátsággal kíséri figyelemmel az albán nép erőfeszítéseit és minden tekintetben támogatja azokat. A Szovjet Szövetség felvette a diplomáciai kapcsolatot Albániával és a Szovjet követ a köztársaság kikiáltásának napján érkezett meg Tiranába. Ezenkívül Jugoszlávia keletkezte Albánia felvételét az Egyesült Nemzetek Szervezetébe, nehogy a fasiszmus ellen folytatott harcban, a meghozott nagy áldozatokkal, kiérdemelte, hogy a világ szabadságszerető, béke, demokráciát és biztonságot akaró népei sorában helyet kapjon.

»Minket a szomszédos új albán népköztársasághoz ugyanazon bitórló ellen vezetett harcok fűznek. Egybekapcsolnak bennünket a közös harc és közös szenvedés emlékei. Albánia, a háborúban az Egyesült nemzetek oldalán nyújtott hozzájárulásával teljes mértékben kiérdemelte, hogy függetlenségét és területi

érintetlenségét tiszteletben tartják. Tovább dolgozunk az albán néppel való szoros gazdasági, politikai és kulturális viszonyaink megszilárdításán és kimélyítésén. Az ilyen együttműködés nemcsak hasznos mindkét országra, de egyben erős támasza Balkán békéjének is.

Ezek Titó marsal szavai, amelyek csak nemrégiben hangzottak el és amelyek pontosan megjelölik azt a szoros kapcsolatot, amely a két népköztársaság, Jugoszlávia és Albánia között fennáll.

TALÁLKOZÁS A PRENJÉNÉL

Irtta: Popovics Jován

Az alig kizöldült fa kiterjesztette felettünk dús sátrát, védve bennünket a naptól, de még inkább a német repülők szeme elől, fáradhatatlanul kerestek bennünket. A virágba borult galagonya kápráztatta kopár, téli sziklákhöz szokott szemünket, habzó, tavaszi vízeséseket várásolva élénk. Az ég oly kék volt, amilyenek még soha sem láttuk; még fenyegető repülőgépek sem tudták elhomályosítani. Az első virágjokban álló cseresznye- és szilvafákról fehér és rózsaszín pelyhek hullottak alá; s mosolyognunk kellett; ez nem hó. Még néhány nappal ezelőtt kifulladásra kúsztunk és ereszkedtünk alá a barna fenyvesekkel borított hegyekről, melyeket hómaradványok és az olvadás sara tarkítottak.

Tavaszi volt — tavasz a Drina mentén. Alattunk, mint habzó és szikrázó kígyó kanyargott a mi kedves, vad és fékezhetetlen folyónk, melyet az usztasák átléphetetlen határuknak hangoztattak és melyet most a másik oldalról a csetnikek tartanak, mint gyepüt, melyen mi nem kelhetünk át a »szerb földre«, a folyó, melyet mindkét nép cimboráskodó söpredéke, mindkét népünk vérével bőven megöntözött, s amely a miénk, megmásíthatatlanul a miénk.

Második hadosztályunk hirtelenében összetákoltt tutajokon s úszva már átkelt a folyón; csupasz mellel törve át a csetnikek és feketeingesek tűzvonalát. Első hadosztályunk kb. 10 kilométernyire Focsától, készül az átkelésre. Lázas izgalom és öröm fűt mindannyiunkat, tudjuk, hogy át kell jutnunk és át is jutunk. S a Drina mögött, e büszke folyam, az oh! hányszor véráztatta Drina mögött, mely mindennek ellenére tisztá, habos és leigázatlan, mintha nem csak újabb harcok várnának reánk, hanem valami csodálatosan új is, valami végzetes és vidám.

Tompa, siető ütések hallatszanak, visszhangozva a folyó völgyében. A mieink ácsolják ott a tutajokat. A másik partról szüntelenül röpködnek a golyók, hogy feltartóztassanak bennünket. De mi tudjuk, hogy senmi sem akadályozhatja meg átkelésünket. Ha szükséges, át is úszszuk ezt a vad és szeszélyes folyót. Tudjuk, hogy ő is segít bennünket, ő, aki csak a miénk.

A folyó most csillámlik a naptól, a szokatlanul erős tavaszi naptól, s felettünk buján szétterül a fa lombozata, a gyümölcsfák virággal borítanak be bennünket, s a madarak tavaszi dalukat zengik, mely mintha közeli győzelmünk himnusza lenne.

A hársfa koronája alatt, mely olyan áthatóan terjeszti illatát, mintha a hullák és kórházak szagát akarná elnyomni, s meléről ritmikus